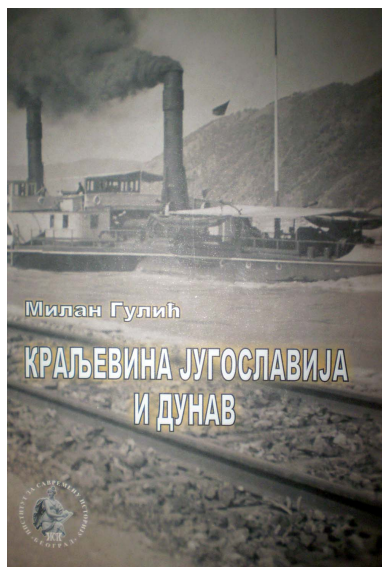

ПРИКАЗ КЊИГЕ „КРАЉЕВИНА ЈУГОСЛАВИЈА И ДУНАВ, ДУНАВСКА ПОЛИТИКА ЈУГОСЛОВЕНСКЕ КРАЉЕВИНЕ 1918–1944“, МИЛАНА ГУЛИЋА

Никола Тошић Малешевић*

Министарство одбране Републике Србије, Универзитет одбране у Београду, *Војно дело*

Краљевина Југославија и Дунав, Милан Гулић,
Институту за савремену историју,
Београд, 2014, 280 страна

Историчар Милан Гулић, научни сарадник на Институту за савремену историју, објавио је, 2014. године, књигу под насловом *Краљевина Југославија и Дунав. Дунавска политика југословенске краљевине 1918–1944*. Књига има посебну вредност јер у југословенској/српској историографији ова тема није посебно изучавана. Наиме, у њој се Дунав само спорадично помињао. Дакле, ова тема није само комплексна, већ је и раритетна у нашим историографским круговима.

Приликом писања овог рада, Милан Гулић је користио обимну литературу и изворе: монографије, чланке, енциклопедије и лексиконе. Неке од коришћених монографија су: Бошко Антић, *Рат на рекама кроз векове*; Драган Алексић,

Привреда Србије у Другом светском рату; Младен Ст. Ђуричић, *Историја југословенског речног паробродарства до 1926. године*; Велимир Вукмановић, *Дунавски мостови: од извора до ушћа*; Стеван К. Павловић, *Хитлеров нови антипоредак. Други светски рат у Југославији* и сл. Од чланака, ту су: Бошко Антић, *Дејства српске речне ратне флоте у Првом светском рату*; Александар Н. Андрић, *Борбе на Дунаву и дунавска речна флотила под нашом ратном заставом*; Небојша Ђокић, *Нестанак аустроугарске Дунавске ратне флотиле и стварање српске речне ратне флотиле 1918–1919. године*; Душан Дукић, *Дунав-хидрографски преглед*; Младен Јовановић, *Историјски приказ развоја речног бродарства и бродоградње у Србији* и др. За писање овог рада аутор је користио и: *Велика совјетска енциклопедија, VIII*; *Војна енциклопедија, II*; *Биографски речник централне и источне Европе у XX веку (приредили Војћех Роцковски и Џен Кофман)*; *Енциклопедија српског народа*; *Поморска енциклопедија, II, VII* и друге енциклопедије и лексиконе.

* Аутор је спољни сарадник *Војног дела* и самостални истраживач – мастер историчар.

Коришћени историјски извори подељени су у четири целине: необјављена грађа; објављена грађа; мемоари, дневници, путописи; штампа и периодика. Од необјављене грађе коришћена су документа из Архива Војводине, Архива Југославије, Архива Музеја науке и технике, Архива Народне банке Србије, Архива Србије, Војног архива, Дипломатског архива Министарства спољних послова Републике Србије и Историјског архива Београда. Од објављене грађе треба поменути: „*АВНОЈ и револуција*”, *Тематска збирка докумената 1941–1945* (приредили Слободан Нешовић и Бранко Петрановић); *Записници са седница делегације Краљевине СХС на Мировној конференцији у Паризу 1919–1920* (приредили Богдан Кризман и Богумил Храбак); *Извештаји Министарства иностраних послова Краљевине Југославије за 1931. годину, II* (приредили Нада Петровић и Јелена Бакић); *Логор Бањица. Логораши, I* (приредили Евица Мицковић и Милена Радојчић); *Уговор о миру са Аустријом (Сен Жерменски уговор)*; *Уговор о миру са Мађарском (Тријанонски уговор)* и др., а од мемоара, дневника и путописа: Владимир Велебит, Сећања; Матеја Ненадовић, *Мемоари*; Мирко Плајвајс, *Сломљено сидро*; Алберт Шпер, *Сећања из Трећег Рајха*; Сретен Ј. Стојковић, *На лепом српском Дунаву, од Београда до Радујевца* и др. Коришћени су и текстови и чланци из: *Бродског гласника, Гласника Југословенског речног бродарства, Јутарњег листа, Народне армије, Политике, Српских новина, Службених новина Краљевине Југославије, Самоуправе* и других часописа и листова.

Књига садржи тринаест поглавља. Прво поглавље, под насловом *Дунав: физичко-географски приказ*, описује реку Дунав у физичком и географском смислу, док наредно поглавље – *Кнежевина/Краљевина Србија и Дунав* описује политички положај Србије на Дунаву и међународно управљање пловидбом на тој реци од почетка XIX века до Првог светског рата. Треће поглавље, *Стратешка важност Дунава и Први светски рат*, говори о великој важности ове реке за зарађене стране и борбама српске, са једне, и аустро-угарске и немачке ратне речне флотиле, са друге стране на Дунаву током Првог светског рата. У четвртном поглављу (*Крај Првог светског рата – југословенска држава на Дунаву*) аутор пише о пропасти и поразу аустроугарске и немачке ратне речне флотиле на Дунаву, стварању Југославије и њеном избијању на Дунав (путем оснивања Дирекције речне пловидбе и слично). Пето поглавље, које носи назив *Расподела дунавског пловног парка*, говори о подели речне (цивилне и ратне) флотиле поражених држава у Првом светском рату (Немачка, Аустрија и Мађарска) између држава победница (Југославије и Румуније) и држава насталих распадом Аустроугарске (Чехословачка). У поглављу које следи, под називом *Статут Дунава*, аутор описује доношење дунавског статута 1921. године и утврђивање режима пловидбе на Дунаву и осталим међународним рекама током конференције у Барселони (Шпанија) исте године. Поглавље седам – *Међународна дунавска комисија*, описује ово међународно колективно тело задужено за управљање пловидбом на Дунаву. Такође, у њему аутор говори и о питању њеног седишта, југословенској краљевској сталној делегацији при њој, односу Друштва народа и Међународне дунавске комисије и мисије Вокера Д. Хајнса, комисији за режим дунавских вода, питању тропроцентног ђердапског зајма, као и односима унутар Међународне дунавске комисије. О администрацији која се бавила управљањем пловидбе у Ђердапској клисури, локомотивској вучи на Сипском каналу и

питању југословенско-румунске границе и власништва над објектима регулационих радова у Ђердапу говори се у осмом поглављу (*Ђердапска администрација*). Наредно, девето поглавље (*Конзулат у Браили*) пружа јаснију представу о важности Дунава за извоз робе из Југославије, док се пажња читаоца у десетом поглављу (*Политичке промене у Европи и њихово одражавање на питање Дунава*) усмерава према плановима за привредно повезивање држава подунавља, ка Трећем рајху и његовом односу према Дунаву, те на немачку експанзију у подунавском басену 30-их година XX века и нестанку Међународне дунавске комисије. Једанаесто поглавље – *Пловидба Краљевине СХС/Југославије на Дунаву*, даје приказ великих предузећа за пловидбу, као што су Српско бродарско друштво, Државна пловидба Краљевине СХС/Југославије, затим приказ малих пловидбених друштава, али приказује и проблеме југословенске дунавске пловидбе у раздобљу између два светска рата. *Градитељски подухвати на Дунаву* наслов је дванаестог поглавља у којем аутор пише о мостовима на Дунаву и Сави (што се тиче Саве, аутор се сконцентрисао само на београдске савске мостове), о пристаништима, бродоградилиштима и зимовницима на поменутих рекама (за Саву важи исти приступ као и код описивања мостова), о плановима хидроенергетског искоришћавања Дунава, као и о плановима за проширење мреже пловних путева. Последње, тринаесто поглавље (*Стратешка важност Дунава и Други светски рат*) обухвата теме као што су велика важност реке Дунав за зараћене стране, окупација Југославије и потпуно стављање Дунава под немачку контролу, напори Немачке за осигурање Дунава, напади партизана Јосипа Броза Тита и четника Драгољуба Михаиловића на немачка пловила на Дунаву и саботаже које су ови покрети извршавали, савезничка бомбардовања објеката на Дунаву (и Сави код Београда) и, на крају, продор совјетске Црвене армије на ову реку и спајање Црвене армије са партизанима, што је резултирало пропашћу немачких напора за контролу Дунава.

У нашој историографији до сада није било прегледног описа дешавања на Дунаву, нарочито у периоду од почетка Првог светског рата до краја Другог светског рата. Зато се може рећи да ова књига представља драгоцен извор сазнања, не само за историчаре и научнике из области осталих друштвених наука, већ и за све оне које интересује политика и однос југословенских/српских власти према овој великој и значајној реци.

На крају књиге налази се списак скраћеница, библиографија (списак историјских извора и литературе), регистар личних имена, белешка о аутору и садржај. Књига је технички добро опремљена. Садржи знатан број фотографија, фотографија плаката и историјских извора, географске мапе (од којих су неке у колору), као и одређени број табела и карикатура. Издавање овог дела суфинансирало је Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије. Штампана је у 300 примерака, а извршни издавач је штампарија „Планета принт“ из Београда.